

## **ВІДГУК**

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,  
декана факультету фізико-математичної, комп'ютерної та  
технологічної освіти

Бердянського державного педагогічного університету

**ЖИГІРЬ Вікторії Іванівни**

на дисертаційне дослідження **ВЕРЬОВКІНОЇ Жанни Леонідівни**

**«Підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного  
навчання учнів у закладах загальної середньої освіти»,**

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук  
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Актуальність теми дослідження та зв'язок із планами відповідних галузей наук.** Актуальність дисертаційного дослідження «Підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти» не викликає жодних сумнівів з огляду на те, що останнім часом прийнято низку державних освітніх документів, в тому числі Концепцію «Нової української школи» (НУШ), які передбачають зміщення фокусу в реформуванні системи освіти з процесу на результат.

Ураховуючи реалії та об'єктивні вимоги сьогодення, майбутній учитель художньо-естетичного циклу повинен бути готовий до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти.

З цих міркувань не тільки актуальність, а й цінність дисертаційного дослідження Верьовкіної Жанни Леонідівни є незаперечною.

**Актуальність і доцільність дослідження** означеної проблеми потребує розв'язання, виокремленою авторкою низки суперечностей, а саме між:

- законодавчо закріпленою спрямованістю НУШ на профілізацію освітнього процесу з врахуванням здібностей і потреб учнів та недостатньою професійною підготовкою майбутніх учителів художньо-естетичного циклу в ЗВО з орієнтацією на профільне навчання учнів у ЗЗО;

- соціокультурними вимогами, завданнями профілізації сучасної освіти в галузі 02 «Культура і мистецтво» та невідповідними їм рівнями професійної підготовки майбутніх учителів галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта», спеціалізації 014.13 «Музичне мистецтво. Художня культура» з орієнтацією на профільне навчання;

- існуючою практикою професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу з орієнтацією на профільне навчання та необхідністю підвищення якості їхньої професійної підготовки, відповідно до потреб НУШ.

Значущість роботи посилює й те, що її виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914).

Отже, тему дисертації «Підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти»

Верховкіної Жанни Леонідівни можна визнати актуальною, а її розроблення – своєчасним.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

Ґрунтовний аналіз наукової літератури, глибоке усвідомлення суперечностей та проблеми, яку вони породжують, дало дисертантці змогу коректно визначити науковий апарат дослідження. Зокрема, його предмет логічно узгоджується з об'єктом та метою; чітко сформульовано завдання дослідження, що уможливило оптимальне визначення загальної стратегії дослідницького пошуку.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, логічно підтверджується результатами дослідження. Достовірність отриманих результатів та висновків зумовлені теоретичними позиціями дослідниці та застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів наукового пошуку.

Заслугує позитивної оцінки змістова насиченість дисертації, побудована на вагомій джерельній базі (284 найменування). Всебічний аналіз наукових джерел, що стосуються основних положень дисертації, свідчить про те, що дисертантка досконало володіє методами теоретичного аналізу та систематизації, зівставлення здобутих фактів.

**Наукова новизна отриманих результатів дослідження** полягає в тому, що:

– вперше теоретично *обґрунтовано* та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу у ЗВО з орієнтацією на профільне навчання учнів ЗЗСО: (*пробудження, поглиблення й закріплення мотивації до професійного навчання на основі усвідомлення перспектив кар'єрного зростання; спрямування та оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу з орієнтацією на профільне навчання учнів ЗЗСО через уведення інтерактивного курсу «Методика організації профільної підготовки художньо-естетичного циклу в закладах середньої освіти»; взаємодія теоретичної та практичної складових професійної підготовки та спрямування практичної підготовки на набуття майбутніми учителями первинного професійного досвіду*); теоретично обґрунтовано структурні компоненти (*аксіологічно-соціокультурний, компетентнісний, інтеграційно-діяльнісний, результативно-рефлексивний*) готовності майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО та визначено критерії (*мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, процесуально-креативний*), показники та рівні (*початковий, середній, достатній, високий*) сформованості досліджуваної готовності; розроблено модель професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах ЗЗСО, що візуалізує конструкт з взаємопов'язаними блоками (*цільового, концептуального, змістовного, процесуального та результативного*);

– *уточнено* сутність поняття «професійна підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу», «готовність майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО»;

– подальшого розвитку набув науково-методичний супровід процесу формування готовності майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів в освітньому середовищі ЗЗСО.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в розробці й упровадженні в професійну підготовку майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у освітньому середовищі ЗЗСО:

– навчальної програми з інтерактивного курсу «Методика організації профільної підготовки художньо-естетичного циклу в закладах середньої освіти» з навчально-методичною розробкою «Зошит для самостійних робіт з предмету художньо-естетичного циклу «Художня культура» та навчального посібника для роботи з учнями з особливими потребами «Журнал спостережень та планування роботи асистента вчителя закладів освіти з інклюзивною формою навчання».

Навчальні комплекти цілком готові до використання в освітньому процесі університетів, що здійснюють підготовку майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання в ЗЗСО – здобувачів освіти освітнього ступеню магістр галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта», спеціалізації 014.13 «Музичне мистецтво. Художня культура».

Матеріали навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів в ЗЗСО можуть бути використані в професійній підготовці майбутніх учителів у ЗВО, педагогічними працівниками в ЗЗСО, психологами, асистентами учителів закладів освіти з інклюзивною формою навчання, системі підвищення кваліфікації та перекваліфікації педагогічних працівників та в інститутах післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (акт № 07-10/1207 від 23.10.2020 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/100 від 28.12.2020 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 65/20 від 29.12.2020 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету (довідка № 1820 від 31.12.2020 р.).

**Апробація результатів дисертації.** Основні положення й результати дисертаційної роботи викладено в доповідях на наукових, науково-практичних конференціях, зокрема на міжнародних: Proceedings of VIII International scientific conference «Achievements of world science» (USA, Morrisville, 2017), «Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ» (Київ, 2019), «Global science and education in the modern realities : conference proceedings» (Washington, USA, 2020); всеукраїнської «Роль глобального туристського ринку в сучасній економіці: Матеріали XVI аспірантських та магістерських читань (Київ, 2017). Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності (2016-2019) та кафедри освіти для дорослих (2017-2020) Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

**Оцінювання змісту та основних положень дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам.**

Обґрунтованою та логічно вмотивованою є структура дисертації, презентована трьома розділами, висновками до розділів, загальними висновками, списком використаних джерел, додатками, матеріал яких ілюструє, доповнює та підсилює положення, викладені у тексті дисертації. Зміст кожного розділу детермінований метою і завданнями дослідження.

У *першому розділі* «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти» на основі аналізу сучасного стану та проблеми профільного навчання окреслено етапи становлення та розвитку теорії і практики профільного навчання у ЗЗСО в Україні та країнах Європейського Союзу, визначено особливості роботи учителя художньо-естетичного циклу, встановлено основний методичний базис професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу з орієнтацією на профільне навчання, розкрито сутність та структуру професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу у ЗВО з орієнтацією на профільне навчання учнів.

Слід підкреслити, що автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури, а також нормативних освітніх документів, що дало змогу сформулювати коло базових понять дослідження: «професійна підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу», «готовність до професійної діяльності учителя художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО».

Матеріал *другого розділу* дисертаційної роботи «Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти» логічно викладений, характеризується вираженням авторським баченням щодо вирішення визначених завдань дослідження. Презентована авторкою модель професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО візуалізує конструкт з взаємопов'язаними блоками: цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний.

Схематичне представлення моделі сприяє кращому уявленню об'єкта дослідження, вивченню структури та взаємозв'язку її основних складових.

Погоджуємося із дослідницею щодо виділених критеріїв (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, процесуально-креативного), відповідних показників та рівнів (початковий, середній, достатній, високий) готовності майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО.

Відзначимо доцільність використання форм організації освітнього процесу (лекція, семінар, практичне заняття, самостійна та лабораторна роботи, індивідуальне заняття, наукові конференції, тренінги, вебіари, інтегровані та бінарні заняття, екскурсії та ін.); методів (словесні, наочні, практичні, проблемні, використання інформаційних технологій, інтерактивні, тестування, захист розробок) та засобів (навчальні програми, рекомендації, опорні конспекти лекцій, наочні, технічні, комп'ютерні, тестові завдання, плани семінарів, комп'ютерне тестування) навчання майбутніх учителів художньо-естетичного циклу.

У *третьому розділі* «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів

художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО» розкрито й обґрунтовано програму дослідно-експериментальної роботи з теми дослідження; експериментально перевірено дієвість моделі та ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО; впроваджено дидактичні матеріали з удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО; представлено процес обробки, аналізу та узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи, яка здійснювалася у три етапи: констатувальному, формувальному, підсумковому.

Тривалий період дослідження, різноманітний комплекс використаних методів дозволили здобувачці отримати цілком прогнозовані результати й провести їх кількісний та якісний аналіз. Надійність результатів експериментального дослідження підтверджують відповідні довідки.

Підсумки дисертаційного дослідження відображено у загальних висновках, які корелюють з висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними.

Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Загалом представлене дисертаційне дослідження є досить вагомим і має практичне значення, усі теоретичні положення є переконливими, науково обґрунтованими численними статистичними даними у формі таблиць і рисунків. Дисертанткою використані сучасні методи дослідження, що відповідають логіці роботи.

#### **Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.**

Деякі зауваження, що мають на меті запросити авторку дисертації до дискусії та обміну думок. Йдеться не стільки про помилки, скільки про такі дискусійні питання, які не були досить переконливо обґрунтовані чи пояснені у тексті роботи, а саме:

1. В першому розділі дисертації Жанна Леонідівна занадто багато уваги приділяє розгляду теоретичного аналізу профільного навчання учнів в закладах загальної середньої освіти. Вважаємо, що доречним було б більше уваги надати саме художньо-естетичному циклу цього навчання.

2. Розкриваючи методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу, авторці в руслі особистісно-розвивального наукового підходу бажано було ширше висвітлити як саме використання розробленої моделі дозволяє всебічно враховувати індивідуальні можливості кожного студента.

3. Аналіз навчальних планів закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх учителів художньо-естетичного циклу був би більш інформативним, якщо б данні було оформлено у вигляді таблиці.

4. Виконуючи дослідно-експериментальну роботу, доцільно було б ширше представити аналіз означеної проблеми в практиці реальної професійної діяльності учителів художньо-естетичного циклу, аналіз недоліків традиційної методики

навчання на відповідних факультетах, експертну оцінку наявного навчального-методичного забезпечення навчальних дисциплін (здіяяних у роботі).

5. У тексті дисертації мають місце деякі огріхи редакційного характеру, описки, стилістичні й граматичні неточності.

Однак зазначимо, що висловленні нами зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертації Верьовкіної Жанни Леонідівни «Підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти».

#### **Загальний висновок.**

Уважаємо, що дисертація Верьовкіної Жанни Леонідівни «Підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти» є самостійним завершеним науковим дослідженням. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, а достовірність і вірогідність висновків забезпечені застосуванням адекватних меті і завданням методів дослідження.

Поставлена авторкою мета, сформульовані завдання дослідження розв'язані ґрунтовно та доказово. Всі положення, що винесені на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації. Висновки і рекомендації в дисертації сформульовано виважено і переконливо.

Отже, дисертаційна робота «Підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти» є самостійною, завершеною науковою працею, відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), а її авторка – Верьовкіна Жанна Леонідівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

#### **Офіційний опонент:**

доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри професійної освіти,  
трудового навчання та технологій,  
декан факультету фізико-математичної,  
комп'ютерної та технологічної освіти  
Бердянського державного педагогічного  
університету

В. І. Жигір

